

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Præcognita Sive ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ De Svbiecto Dialecticæ.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

PRÆCOGNITA SIVE

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ

DE SVBIECTO DIA-

lectica.

1. **U**BJECTUM Dialecticæ est id, circa quod potissimum versatur & occupata est.

Dicitur aliàs Objectum, vel materia circa quam.

2. Estque aliud Internum : aliud Externum.

3. Internum Logicæ Subjectum est mens, sive ratio, & intellectus.

Dicitur aliàs Subjectum primarium; proprium; explicationis, seu denominationis, itemque, artis docentis. Quia ratio sive mens est illa ipsa res, quam Logicæ certis sibi præceptis methodicè exprimendam, & excolendam proprie vendicat.

4. Externum ejus Subjectum, est omnis res ratione à Logico tractanda.

Dicitur aliàs Subjectum artificis, sive artis utentis. Quia se extendit ad res istas, quas artifex secundum artis suæ modum tractat, ad easque artem conformatam accommodat.

[Ramei nominant Ens rationis, sive omne illud, quicquid]

quid animo intelligitur ac concipitur, de quo ratio hominū differere potest. siue sit τὸ ὄν ἢ Ens, aliquid verā existens: siue τὸ μὴ ὄν, Non ens, non existens. Qualia non entia sunt horti Hesperidum, campi Elysi, Cerberus, & Galia. In quibus tamen Logicus non per se, sed ex accidenti versatur: vel, 1. eadem refutando: vel, 2. ex hypothesi eadem ut entia tractando, & adhibitā analysi explicando. Aristotelici distinguunt inter subjectum operationis, quod dicunt esse Ens: & subjectum cognitionis, quod volunt esse Notiones secundas.

4. In eodē autem Logica occupatur, non tractando res ipsas, siue Notiones primas; sed iidem applicando Notiones secundas.

5. Notiones primæ sunt ipsi rerum conceptus & nomina statim res ipsas significaria: ut homo, animal, planta (entia nature, entia realia.) A Scholasticis dicuntur Nomina πρῶτης θέσεως; primæ impositionis: primæ intentionis. Quia, Boëthio teste, homines primò intenderunt rebus nomina imponere, post etiam notionibus sermo terminis disciplinarum explicare.

6. Notiones secundæ sunt conceptus primis conceptibus impositi; siue nomina nominibus rerum arte imposita, ut Genus, species, causa, effectum, syllogismus, enunciatio, &c. (entia rationis.) Dicuntur a Scholasticis Nomina δευτέρας θέσεως, secundæ impositionis: secundæ intentionis.

7. Rerum verò omnium classes & genera continet series Prædicamentorum.

8. Series Prædicamentalis est omnium rerū per

per distinctos ordines certo gradu facta dispositio.

9. Gradus Prædicamenti est distinctio, quâ inferius à superiori dignoscitur.

10. Eiusmodi gradus sunt Prædicabilia.

[Cum Logicus versetur circa omnes res, non quidem quatenus sunt, (hoc enim est Metaphysici) sed quatenus notionibus secundis subsunt, ut sc. eas definit, dividat, cõponat, ordinet, &c. Et verò impossibile sit, tyronibus præsertim Logica, res istas omnes cognitâs habere, series prædicamentorû ab antiquissimis Philosophis tradita est, Synopticâ quasi tabella, classes generum & specierum distinctas w̄c ἐν ἑνὶ πρῶτῳ proponēs: cuius beneficio res inter se commixtas aliquâ saltē ex parte præcognoscere, & alteram ab alterâ separatam facilius definire & dividere possimus. Quæ de re non immeritò à veteribus πρῶτον τῆς Φιλοσοφίας, rerum cognoscendarum prima capita: Ἐπιπέδιον πρὸς ἀπειρὰν Φιλοσοφίαν στοιχειοδέτατον, liber universæ Philosophiæ elementarius; & λόγοι καθ' ὅλας πρῶτον, voces universales Prædicamenta appellantur. Vt verò melius Prædicamenta intelligantur, præmissa iisdem sunt, non ab Aristotele sed à Porphyrio, Prædicabilia, quæ Gradus Prædicamentorum appellantur, quia, ut Melächthon loquitur, discernunt gradus vocabulorum in serie cuiusque Prædicamenti, & veluti tituli sunt ac indices communium, & angustarum vocum. Cum enim Prædicamenta sint ordines rerum, in omni verò ordine sit distinctio primi, medi, & ultimi, necesse sunt tradî organa quæpiam Logica, per quæ ista in prædicamenti distinctio à mente nostrâ concipi possit. Eiusmodi verò organa sunt Prædicabilia: horum namque adminiculo rectius concipitur & intelligitur, quid in ordine Prædicamenti sit superius, quid inferius, quid primum, medium, ultimum. Genus enim est specie superius, Species est genere inferius. Individuum est ultimum, cuius respectu species est medium,

dium, Genus est primum. Atqui hic Prædicabilium scopus est præcipuus. Alter verò eorundem scopus est, ut ex iisdem termini propositionum quarumvis judicentur: & videatur, qua quibus rectè in prædicando jungi possint. Ut quia necessario coherent Genus & Species, Differentia & Proprium: Propositiones etiam ex iisdem facta erunt necessaria: Accidens verò de subjecto non necessario, sed contingenti prædicatur, qua verba sunt Melanchthon. Dialect. libr. 1. Hunc ergo in finem non abs re, tum Prædicabilia, tum etiam Prædicamenta, tanquam necessaria & utilissima Logica Præcognita, Elementa, $\omega\epsilon\pi\alpha\iota\delta\iota\alpha\nu\ \eta\gamma\acute{\iota}\ \omega\epsilon\theta\epsilon\omicron\iota\alpha\nu$ præmittimus.]

DE PRÆDICABILIBUS.

Prædicabilia sunt tituli vocabulorum communium, qui ostendunt, quæ vocabula, quomodo aliis attribuantur.

[Dicuntur $\kappa\alpha\tau\eta\gamma\omicron\theta\acute{\epsilon}\mu\epsilon\nu\alpha$ à $\kappa\alpha\tau\eta\gamma\omicron\theta\acute{\epsilon}\omega$, quod usitatè significat accuso: sumpto vocabulo à foro, in quo rotunde accusationes disertè exprimentes facti speciem (ut Verres est fur) dicebantur $\acute{\alpha}\gamma\omicron\theta\alpha\iota$ sive $\kappa\alpha\tau\eta\gamma\omicron\theta\acute{\iota}\alpha$, commemorata sive prædicata de aliquo. Quo respectu, ad Logicam voce translata, Prædicabilia dicuntur $\kappa\alpha\tau\eta\gamma\omicron\theta\acute{\epsilon}\mu\epsilon\nu\alpha$, prædicata, quia de aliquo prædicantur, ut cum dico; Isatis est herba ad lanas tingendas necessaria, ut recipiant colores, cujus folia, figuram plantaginis referunt. Omnia hæc de Isate sunt $\kappa\alpha\tau\eta\gamma\omicron\theta\acute{\epsilon}\mu\epsilon\nu\alpha$ prædicata, commemorata. Observa tamen, hanc notationem esse nomine sive re notata angustiore, quia præcipuo prædicabilium fini non competit. Dicuntur verò etiam aliàs Universalia, quia sunt gradus vocabulorum communium.]

Sunt autem hæc: Genus; Species;

In-

Individuum; Differentia: Proprium & Accidens.

[Vulgò constituunt ex sententiâ Philippi & aliorum tantum quinque predicabilia, excluso Individuo, quod predicabilia non faciunt, eò quòd Individua de alio predicari non possint. Cum Vocabulum angustius non ponatur loco predicati: Sed angustiora predicentur & declarentur per communiora. Ideoque Individuum faciunt fundamentum seu initium predicabilium, de quo cetera predicentur. Alii addito Individuo sex constituunt predicabilia, & predicationes inde factas nominant Identicas. Nos perinde esse statuimus: Sed tamen quia speciei definitio absque individui notitiâ intelligi non potest. Ideò Individui doctrinam speciei subijcimus.]

I. GENUS

Est nomen commune multis speciebus: & prædicatur de eis in quaestione: Quid sit? ut cum queritur: Quid sit equus? respondetur: est animal.

Hic equus est species, animal est genus. Sic Libanotis (rosmarinum) est frutex. Iustitia est virtus.

Aliàs definitur Genus universale, cui species subijcitur.

Genus est vel Summum; vel Intermedium. *Generale proprium*

Summum est, cujus nullum genus est: seu, supra quod non est genus aliud. Dicitur etiam *ἡ ἀνωτάτη καὶ ἡ ἐξουσιώτατη*, genus generalissimum.

[Summa rerum genera sunt decem Categoriae siue Prædicamenta]

camenta. Quae sunt supra ista, ut, Ens, Unum, Verū, Bonum, vocantur Transcendentia.]

Intermedium est, quod modo Genus est, modo Species: Genus quidem respectu inferioris: Species verò respectu superioris.

Dicitur & ὑποκείμενον subalternum, ut: Animal est genus, respectu hominis. Idem animal est species, respectu corporis animati.

[Attendenda hęc est discrepantia inter Philippum & Ramum. Corpus enim animatum & animal Philippo sunt genera & species subalterna: Homo species specialissima: Plato individuum. Distinguit ergo inter speciem specialissimam & Individuum. At Ramus, quam Philippus facit speciem specialissimam, refert inter genera & species subalternas: & ipsum individuum speciem specialissimam esse dicit. Quae enim ratio, ut animal sit genus & species subalterna, eandem etiam esse ait, ut homo sit genus & species subalterna. Genus respectu Platonis: Species respectu animalis. Id quod patebit sequenti schemate

PHILIP.		RAM.
{ Genus generaliss. Genus & species subalterna Species specialiss. Individuum.	{ Substantia. Corpus animatum. Animal. Homo. Plato	{ Genus generaliss. Genus & species subalterna Species specialiss.

Generis sunt hi

CANONES.

I. Genus cum suā specie semper est ejusdem prædicamenti. Aër igitur non est genus soni.

ni. Harmonia prout numerus, non est genus anime. Nec temperantia rectè definitur Symphonia; nec ira cor fortitudinis, &c. Metaphoræ enim nunquam ponendæ loco generis.

II. Genus necessariò latius est omnibus suis speciebus, nec cum iis reciprocatur, ut animal est genus hominis, equi, asini. & quidè latius nec cum eis reciprocatur. Non enim quicquid est animal, est homo, equus, &c. Itaq; Quicquid reciprocatur cum suo definito, non est genus.

III. Quicquid generi inest, inest etiam speciei: & quicquid repugnat generi, repugnat etiam speciei, ut sentiens inest animali, ergo & homini, equo, &c.

II. SPECIES

Est nomen commune proximum Individuis, de quibus prædicatur in quaestione Quid sit: ut cū queritur: Quid est Plato? respondetur, est Homo.

[Hic Plato est Individuum: homo verò est species:

Aliàs definitur Species universale, quod generi subicitur.

Species est vel subalterna; vel specialissima. Subalterna est, quæ aliquando genus esse potest.

[Puta, respectu inferioris: respectu superioris semper est & manet species.]

Specialissima est, quæ non est dividua in alias species: vel quæ nullam a-

liam speciem sub se complectitur, ab ea enim descenditur ad ipsa individua seu bases ordinum predicamentaliū, ut: homo, animal, corpus animatum.

Hic homo est species specialissima: Animal est species subalterna: quia quidem species est respectu corporis animati. Genus verò est respectu hominis.

Eius sunt hi

CANONES.

I. Species suo genere posterior est natura, & cognitione, (distincta.)

II. Quicquid habet genus, habet & species.

Notas hinc

Quaedam tamen insunt generi, sc. particulariter & disjunctive, quae non insunt speciei.

III. Infima species non potest dividi per differentias oppositas, *Quia nullo respectu est genus, cuius illa divisio est propria.*

III. INDIVIDUUM

Est, quod de uno, solo particulari dicitur. *Seu, ut Philippus definit: Individuum vel Singulare est nomen proprium, aut una res, significata nomine proprio, sub certâ specie, seu ostensâ particulâ demonstrante: ut, Camillus, hic homo.*

Indicatur Individuum, vel appellatione simplici, vel conjuncta.

Sim.

Simplex, aut est nomen proprium, ut *Augustus*: vel appellativum, κατ' ἐξοχὴν Synecdochicam, ut, *Apostolus pro Paulo*.

Conjuncta Individui appellatio, vel est δεικτικὴ demonstrativa, ut: *hic homo, hic asinus*. Dicitur aliàs, Individuum signatum: vel περιγραφικὴ circumscriptiva.

Et hæc vel communis est, ut *quidam homo*, (Dicitur aliàs, Individuum vagum) vel propria, ut *Troiani belli scriptor, pro Homero*.

Eius sunt hi

CANONES.

I. Individuum primariò non consideratur in disciplinis.

[Singularia enim non sunt curæ arti: non cadunt sub artem: quia caduca & mutabilia. Ars verò tractat universalia, constantia, uno eodemq; modo se habentia. Secundariò verò per consequentiam quandam in arte tractari possunt.]

II. Individui est existentia.

[Omne enim, juxta regulam Boëthii, quod est (existit) eo ipso quod est (existit) singulare est: hoc est, quacunque res in natura verè & positivè est quiddam extra intellectiōnem, est singularis per se. Res autem extra intellectiōnem sunt, *hic homo, hic servus, hic equus*. Melancht. lib. 1. Dial.]

III. Individuum est incommunicabile.

[Intellige attributivè. Nam ut causa potest unum singulare communicare alii vitam, mores, disciplinam & alia.]

IV. DIFFERENTIA

Est, quæ cum genere constituit

certam speciem, & de specie prædicatur in quæstione Quale sit, ut, *rationale cum animali constituit certam speciem, videlicet hominem, & ostendit qualis sit species.*
 Το λογικόν ergò seu *rationale est differentia hominis: anima sentiens, animalis.*

Estque duplex: vel generalis, quæ multis speciebus convenit: Dicitur Græcè *γενεακή*, ut, *sentiens.*

[Το αισθητικόν *seniendi facultas, est differentia, per quam homo distinguitur à plantis, sed non adæquatè & proxima, quia etiam competit brutis.*]

Ab aliis dicitur *Differentia remota:*

Vel specifica seu ultima, quæ uni tantùm speciei convenit:

Ut, το λογικόν *Rationale, quod uni, & soli homini competit.*

Ab aliis dicitur, *Differentia propinqua.*

Ejus sunt hi

CANONES.

I. Differentia genus distinguit (unde dicitur *διαγενική*) & speciem constituit (unde dicitur *ουσακή*), ut, *rationale & hominem ab aliis animalibus distinguit, & simul hominis essentiam constituit.*

II. Differentia toti speciei semper inlit.

III. Differentia non pateat extra genus.

Itaq, *vivere non est differentia hominis vel animalis, cum & planta vivant.*

IV. Differentia non trajiciatur de genere in genus. *Brutum & obtusum sunt differentia figurarum Geometricarum.* Ἀλόγως igitur transferuntur ad sapes vel sonos.

V. PROPRIUM

Est inclinatio, aut quiddam adjacens, quod uni, soli speciei, semper, & omnibus individuis ejus inest.

Sic incedere erecto corpore, loqui, numerare, ridere, est proprium hominis: Latrare canum, mugire boum, &c.

[Sed de potentia hoc intelligatur, non de actu. Nam infantes non incedunt erecti, non numerant, non loquuntur, Actusc. potentiam tamen istam habent, ut possint aliquando incedere, loqui, numerare, &c.]

Modi Proprii sunt quatuor:

I. Proprium est, quod uni speciei tantum convenit, sed non omnibus individuis. *Ut, fieri heroicum bellatorem competit soli homini, sed non omnibus individuis contingit.*

II. Quod omnibus individuis convenit, sed non soli speciei: ut esse bipedem, omnibus hominibus convenit, sed non soli.

III. Quod soli speciei & omnibus individuis convenit, sed non semper: ut, canescere competit soli homini, at non semper omnibus individuis.

IV. Quod uni soli speciei & omnibus ejus
indi-

individuis & semper convenit: ut, ridere omnī
& soli homini, & semper competit. Arqui hoc
specialiter & rectè proprium dicitur.

[Hic observa duo, I. Inter Differentiam & Proprium, hoc interest. Differentia significat partem constituentem: ut rationale significat mentem, qua est pars hominis. Proprium autem significat quiddam sequens rem constitutam: ut loqui, numerare posse, non constituent hominem, sed sequuntur ejus constitutionem. II. Nonnunquam propria pro differentiis usurpantur, cum scilicet differentia specifica nos latent: ut cum dico, Magnes est lapis trahens ferrum. Trahere enim ferrum non constituit magnetē, sed inclinatio propria est magnetis. Canones Proprii videbimus infra in adjuncto.]

VI. ACCIDENS

Est, quod non per se subsistit, nec est
pars substantiæ, sed in alio est mutabi-
liter.

Dicitur Gracè ἐπερωόσεται, quia ad subsistendum plane sit ineptum, ideoq; necessariò subjectum inhesionis, in quo subsistat, requirat.

Estq; aliud separabile: quod à subjecto separari potest: ut notitia à mente, frigus ab aqua, latitia, tristitia à corde.

Aliud Inseparabile, quod à subjecto suo re ipsa separari nequit: ut, quantitas à substantia corporea, calor ab igne, humiditas ab aqua.

[Observe, quanquam enumerata accidentia à substantiis non abjiciuntur, insunt tamen eis mutabiliter. Sic quantitas inest corpori mutabiliter, aliàs enim major est, aliàs minor.]

Nomina Accidentium sunt duplicia: Ab-
stractum & Concretum.

Abstractum est substantivum, quo nuda species seu forma per se considerata significatur: ut *albedo, humanitas, consulatus, magisteriū.*

Concretum est Adjectivū significans subiectum habens formam: ut, *alvum, homo, consul, magister.*

Accidentis sunt hī

CANONES.

I. Accidens non potest producere substantiam.

II. Accidens extra substantiam non existit: Eius enim essentia est inesse: & quicquid est, per suam ipsius essentiam est.

III. Accidens numero unum, non migrat de subiecto in subiectum.

IV. Accidens natura posterius est suo subiecto.

Calor in sole, lux in igne, natura posteriores sunt sole & igne, licet tempore sint simul.

V. Accidentia tribuuntur subiectis in concreto, non in abstracto. *Non enim dico, paries est albedo, sed albus.*

[Atqui hac de Prædicabilibus, quæ à Rameis non separatim tractantur, sed generatim ad certam Inventionis argumenta referuntur. Genus enim & speciem referunt ad locum distributionis: Differentiam ad Causam formalem: Proprium & Accidens ad locum Adjunctorum.]

Sequitur doctrina Prædicamentorum, quæ tripartita vulgò ab Aristotelicis statuitur:

I. Antepredicamenta. II. Prædicamenta ipsa. III. Postpredicamenta.

Ante-

ANTEPRÆDICAMENTA.

Sunt quædam prodidascalia ipsorum prædicamentorum explicationi inserviens.

[Dicuntur Antepredicamenta, quod ante Prædicamentorum determinationem tradantur, atque aded eorum sint quasi preludia sive preambula.]

Sunt autem septem: Homonyma, 2. Synonyma: 3. Paronyma 4. & 5. Duæ divisiones, vocabulorum & rerum: 6. Duæ regulæ, ad dirigendos & distinguendos ordines Categoriarum.

1. Homonyma sive æquivoca dicuntur vocabula ambigua, quorum nomē solum commune est, definitio verò diversa: ut, *lupus* alias significat animal terrestre, alias piscem, alias sydus cœleste, alias hominem lupino animo præditum.

[A Scholasticis distinguuntur in æquivoca æquivocantia, quando ipsa vox est ambigua: Et æquivocata, quando res voce significata est ambigua, ut, vox *Cancer* æquivocans est: At animal, morbus, & sydus cœleste, hac voce denotata, æquivocata sunt. Aristoteles distinguit in æquivoca casu, que sunt, cum ratio nulla dari potest, cur rebus natura & definitione diversissimis unum idemq; nomen sit impositum; ut, *Gallus* vocatur & animal domesticum, & incolæ *Francia Occidentalis*: *Jus* accipitur pro *justitia* & *offa*: Et æquivoca consilio, que sunt, cum nomē commune rebus diversis certa quadam ratione propter similitudinem inditum est. ut: *homo* æquivocè significat hominem vivum & hominem pictum.]

Homonymorum hic est Canon.

Homonyma non habent locum in prædicamentis.

eamentis, definitionibus & disciplinis nisi distinguantur, hoc est, nisi certa aliqua eorū significatio constituator. Quando n. hoc non fit, Erroris generatrix est æquivocatio semper.

II. *Synonyma* sive *Univoca* sunt, quorum & nomen commune est, & definitio naturam rei declarans eadem. ut, *animal rationale predicatur de omnibus hominibus, tanquam de subiectis speciebus univocè: Similiter hominis vox de omnibus subiectis individuus, Platone, Socrate, Petro, Paulo.*

[Dividuntur à Scholast. in univoca univocantia, cum dicitio univocè plura significat, ut *animal univocè dicitur de homine, asino, equo, &c.* Et Univoca univocata, quando plura per unum vocabulum mediante uno conceptu essentiali, significantur. In Grammatica vocantur illa *Synonyma*, que sunt ἰσοδυναμία & æquipollentia, hoc est, idem significantia, ut *ensis, gladius: & dicuntur aliàs πολωνύμια, unam rem pluribus vocabulis notantia, quibus opponuntur ἑτερονύμια diversis vocabulis diversas res significantia, vide Gram. Gesl. l. I. c. 14.]*

III. *Paronyma* dicuntur, quæcūq; ab alio appellationem sive denominationem habent. Unde & *Denominativa* appellantur: ut à fortitudine fortis, à Grammatica Grammaticus, à iustitia iustus, &c.

Paronymorum hi sunt

CANONES.

I. Quæcūq; prædicantur πᾶρωνύμως, collocantur in diversis prædicamentis.

II.

II. Omnis prædicatio accidentis de sub-
jecto est paronyma.

III. Paronyma interdum fiunt Synony-
ma & homonyma: ut, *Lentor* & *Lentus* sunt
paronyma. *Lentus* de homine, & *lentus* de pice
sunt homonyma. *Lentus* de salice & *junco* sunt
Synonyma.

IV. Divisio I. Eorum quæ dicuntur, Quæ-
dam sunt simplicia vulgò incompleta: Quæ-
dam composita, vulgò cõplexa seu cõjuncta,

[*Aristotel.* vocat λεγόμενα κατὰ συμπλοκὴν
καὶ ἀνευ συμπλοκῆς. Sunt autem voces seu termi-
ni simplices & incompleti, qui ex pluribus dictionibus signi-
ficativis non componuntur: ut homo, equus. Conjuncti con-
trà, qui ex pluribus componuntur, ut homo pulcher, equus
robustus. Et hi termini complexi seu conjuncti in nullo prædi-
camento ponuntur.]

V. Divisio II. Omnis res aut est substan-
tia, aut Accidens.

[*Generalissima hæc & prima divisio entis est, de qua tri-
sum illud.*

Summus Aristoteles trutinando cacumina rerum,
In duo divisit, quicquid in orbe fuit.

Huc refertur & divisio Eorum quæ sunt. 1. Quædam
de subjecto aliquo dicuntur, in nullo autem subjecto
insunt. ut, homo dicitur de Petro ut subjectum, sed in subje-
cto nullo inest ut accidens, ut color in corpore, aut scientia in
animo. 2. Quædam subjecto insunt, & tamen de
subjecto nullo dicuntur, ut, *Dialectica*, *Rhetorica*, &c.
inest quidem animo, sed tamen de animo nõ dicitur. 3. Quæ-
dam & de subjecto dicuntur, & subjecto insunt: ut:
scientia inest animo. 4. Quædam nec in subjecto sunt, nec
de subjecto dicuntur, ut hic homo, Petrus, Paulus. Esse
autem in subjecto hic nihil aliud est, quàm ita inesse alicui rei,

ut licet ejus pars non sit, sine eo tamen in quo inest, esse non possit: ut scientia inest animo, nec tamen est pars animi, nec scientia sine animo existere potest.]

VI. Regula. I. Quicquid dicitur de prædicato subjecti, idem etiam de subjecto ipso recte dicitur, ut: *Homo est animal.*

Hic animal prædicatur de homine. Ergo etiam quicquid de animali (prædicato) dicitur, ut quod sit corpus animatum, sentiens, de homine (subjecto) dicitur.

[*Observa: Regulam hanc veram esse tantum, 1. in prædicationibus essentialibus. 2. in iis qua sunt ejusdem prædicamenti. Non verò in prædicationibus accidentalibus. Quasi est hac: Petrus est doctus. Hector est fortis.*]

VII. Regula II. Quæ genere differunt & differentia, specie diversa sunt, ut homo differt genere & differentia à scientia.

Scientia enim non est animal rationale. Ergo homo, scientia, & virtus, specie diversa sunt.

Hæc de Antepredicamentis: sequuntur

PRÆDICAMENTA.

Prædicamenta sunt ordo generum & specierum sub uno genere generalissimo, quod aut substantiam aut accidens significat.

[*Prædicamenta sic dicuntur, non quod prædicent, sed quod apta sint prædicari de aliis. Unde Græcè dicuntur κατηγορημα, id est, attributiones, sive prædicationes, in quibus, ut Philippus loquitur, cernitur, qua vocabula quibus attribuenda sint. Usus prædicamentorum hic est. 1. discernunt substantiam ab accidentibus. 2. absoluta à re-
latis. 3. docent è quibus domiciliis genera definitionum quaerenda sint, Philipp. l. 1.*]

Prædicamēta sunt decem: 1. Unum
Substantiæ, Novem Accidentis. 2.
Quantitatis. 3. Qualitatis. 4. Relatio-
nis. 5. Actionis. 6. Passionis. 7. Quan-
do. 8. Ubi. 9. Situs. 10. Habitus.

[Singula inclusa sunt his distichis:

Arbor 1. sex 2. servos 4. fervore 3. refrigerat 5. istos 6.
Ruri 8. cras 7. stabo 9. nec 10. tuniceus ero.

Item:

In campo 8. magno 2. pugnabat 5. fortiter 3. olim 7.
Filius 4. Arnolphi 1. stas 9. & calefactus 6. in armis 10.

I. SUBSTANTIA ἡ οὐσία.

Prædicamentum Substantiæ est di-
spositio substantiæ per genera & spe-
cies.

Substantia est Ens, quod habet pro-
prium esse, & sustinet accidentia.

[Dicitur Substantia à subsistendo, quia per se subsistit, nec
alio indiget. Græcè dicitur οὐσία, ἡ οὐσία, ἢ οὐσία
ἢ οὐσία. Accipitur aliquando latè, quatenus etiam acciden-
tibus competit. Strictè verò quatenus accidenti opponitur,
ut hoc loco. Primus autem locus ei tribuitur, quia. 1. acci-
dentia sustinet. 2. Omnia accidentia propter substantiam
sunt, ad eas videlicet ornandas & perficiendas.]

Substantiæ aliæ sunt primæ, aliæ secundæ.

Primæ sunt, quæ de subjecto nullo dicun-
tur, & aliud nil sunt, quàm individua, ut, Pe-
trus, Paulus.

Secundæ sunt genera & species, quæ de
subjecto dicuntur, ut homo.

[Dicuntur autem primæ, quia secundarum sunt princi-
pia.]

pla: & primò sensibus nostris sunt obvia, inq; oculos nostros circumcurrunt. Arborem substantiarum vide apud Philipp. & alios.]

Substantia sunt hi CANONES.

I. Substantiæ non sunt in subjecto, ut accidentia.

[Ratio: quia subsistunt per se, & sunt ipsa subjecta, & subsistent accidentia.]

II. Substantia non recipit magis nec minus: ut Hercules non est magis homo quam Paris, etsi possit esse major ratione accidentium.

[Intellige quæ substantia: Nonnunquam enim gradibus variatur, ut, hic homo doctior illo, sed tantum ratione accidentium.]

III. Substantiæ inter se non sunt contrariæ.

Ratio quia. 1. contraria sunt in subjecto: Substantia non item: 2. quia contrarietas propriè est Qualitatum pugnantium.

IV. Substantiæ nihil est contrarium.

[Intellige absolute, simpliciter, & non ab eorum consideratione. Nam quatenus ex accidentibus consideratur, per & propter illa contrarietatem recipere potest. Sic ignis dicitur contrarius aqua: Agno lupus.]

V. Substantia eadem numero permanens est capax contrariorum.

[Diverso puta tempore. Sic homo scientiam & ignorantiam eiusdem: Aqua calorem & frigus recipere potest.]

VI. Inter substantiam & accidens non datur medium: Species enim misceri non possunt.

VII. Destructis substantiis primis, nihil reliquum est, id est, nec accidentia reliqua sunt, quia sunt tantum in individuis.

II. QUANTITAS ποσν.

Prædicamentum Quantitatis, est dispositio Quantitatis per sua genera & species.

Quantitas est, quâ res dicuntur quantæ: seu, est magnitudo rei vel numerus.

Estq; vel Continua, vel Discreta.

Continua est, cujus partes cumulantur ad terminum aliquem communem. Discreta, contrâ.

[Philip. dicit continuam esse magnitudinem corporum, videlicet longitudinem, latitudinem, & profunditatem. Discretam verò Numerum & Orationem. Definitiones harum specierum vide apud eundem.]

Quantitatis sequentes sunt.

CANONES.

I. Quantitatum per se nulla est efficacia sive effectio. Omnis enim vis sive effectio tribuitur formis, substantiis, & qualitatibus.

Non ergo Evangelium Iohannis, & alia figura collo suspensa, mederi possunt certis morbis.

II. Quantitati nihil est contrarium.

Contrarietas enim est Qualitatum.

III. Quantitas non recipit magis & minus, sed majus & minus. Sicut triangulum non est altero magis vel minus triangulum, licet sit majus.

[Differentia est inter magis & minus, & inter majus & minus. Hac enim dicuntur de quantitate. Illa verò de qualitatibus intensione sive remissione intelliguntur. Sic pisciâ alii

alii habent minores & pauciores branchias, alii majores & plures, sed non differunt branchia secundum magis & minus. Omnes enim suo quoque loco usum suum præstant, sive majores, sive minores.]

IV. Quantitati propriè competit dici æqualem vel inæqualem, parem vel imparem.

[Qualitates nonnunquam etiam æquales vel inæquales dicuntur, ut calor dicitur nonnunquam major vel minor. Verum non absolutè & per se, sed respectu quantitatis, propter se. æqualem partium calidarum vel inæqualem cohesionem, non quâ calor est vel qualitas. Itaque, ἰσότης propriè est Quantitatis, ὁμοίότης Qualitatis.]

III. QUALITAS ποίον.

Prædicamentum Qualitatis, est dispositio Qualitatis per sua genera & species.

Qualitas est secundum quam res dicuntur Quales.

Philippo Qualitas est forma (accidentalis) per quam substantia est efficax, seu qua movet sensus.

Species Qualitatis sunt quatuor. 1. Habitus. 2. Potentia naturalis. 3. Affectus 4. Figura.

Habitus est qualitas crebris actionibus in homine comparata, qua idoneus redditur ad operationes illas, quas per solam naturam præstare nequit.

[Accipitur variè. 1. pro omni eo quod habetur, ita & privatio est habitus. 2. opponitur privationi. 3. pro vestitu. 4. pro aptitudine, sive ut Barbari loquuntur, idoneitate ad rem aliquam administrandam. 5. strictè pro certa qualitatis specie, qua acceptio hujus loci propria.]

Estque vel inchoatus, vel perfectus.

Inchoatus est, qui ad perfectum disponit.
Unde & Dispositio Gracæ Ag. J. e. o. s. , voce stri-
ctius hoc loco accepta, dicitur.

Perfectus, qui complementum suum ade-
ptus est.

[Conveniunt Dispositio & habitus perfectus in hoc. 1. quod uterq; est rationalium tantum, certis tamen gradibus 2. ad utrumq; naturalis quæpiam inclinatio ex temperamenti & indolis bonitate proveniens requiritur. 3. Fidelis informatio. 4. Laboris sedulitas. Ardens divini auxilii imploratio. Differunt in hoc, quod dispositio 1. facile amittitur, nec 2. usq; adeo faciles in operando nos reddit. Perfectus vero habitus. 1. difficulter amittitur. 2. faciles & constantes in operando reddit.]

Vicissim pro ratione Subjecti. Habitus alius est corporis, alius animæ.

Habitus corporis est, qui à corpore comparatur, in eodemq; residet. Sic *Palearica, Saltatoria, jaculatoria, velocitas, robur, lucta, aliaq; corporis exercitia habitus sunt corporis.*

[Comparatur autem à corpore, vel corporis aliqua parte, ut actum aliquem promptius expeditiusq; per agendum disponat. Et Habitus nunquam otiosus est, sed naturâ suâ subjecto similes, & operationes tales, quales fuere ista, ex quibus genitus est, producit. Sunt autem habitus hi corporis, non ratione cognitionis, hujus enim respectu ars saltandi, jaculandi, scribendi, &c. sunt in animo, sed ratione agilitatis, velocitatis, naturalis dispositionis & exercitiorum.]

Habitus animi est, qui ab animo comparatur, in eodemq; residet.

Estq; pro diversitate potentiarum duplex: alius est habitus intellectus: ut *Intellectus, scientia, sapientia, Prudentia, Ars, fides.*

Alius

Alius voluntatis : Isq; vel bonus est , ut virtus ; vel malus ; ut vitia.

[Multa Philippus hic tradit de Notitiis earumq; distributione : Quod alia sit certa , alia incerta : alia su objecti simplicis , ut recordatio Caroli Imp. alia notitia propositionum , quibus assentimur vel non assentimur , cuius species facit notitiam principiorum , scientiam , artem , prudentiam , fidem , &c. Quas simul una cum aliis quibusdam virtutibus definit. Verum Habitus isti intellectivi & voluntarii proprie concernunt Ethicam. Hic tantum summa eorundem genera & distributiones breviter annotasse , pleniore declaratione in propriam eorundem sedem relegatâ , nobis sufficiat. Alii hic etiam distinguunt inter habitum infusum , qui singulari gratia à Deo homini confertur : & acquisitum , qui ex sepius iteratis aut certe paucis bene validis actionibus comparatur. Sed quis hic enucleatè potest tradere omnia?]

II. Qualitatis species est δυνάμις φυσική, Naturalis potentia : καὶ ἀδυναμία & impotentia :

Potentia naturalis , est qualitas propensionis naturæ ad aliquid : Sen , ut Philippus definit : Potentiæ naturales nihil aliud sunt , quàm vires non accersitæ , aut arte in substantias transfusæ , sed in eis natæ , ut sint causæ certarum actionum , ut potentia sentiendi , videndi : potentia motiva in nervis : in magnete trahendi ferrum .

[Potentia dividitur ab aliis in primam , quæ statim ebullit è forma Subjecti : & secundam , quæ ex certa organi ac temperamenti constitutione dependet. Potentia prima est invariabilis , nec quamdiu subjectum permanserit , unquam deponetur : ut potentia sentiendi , videndi. Potentia secunda est variabilis : Acutius enim videt oculus juvenilis quàm senilis. In genere hic observa , Potentia vel aptitudinis actum non

non esse in quolibet individuo necessarium. Non enim quod aptum videri natum est, semper actu videtur.]

Naturalis impotentia est qualitas ad patiensdum aliquid affecta, ut, cum homines sunt agri & impotentes ad resistendum noxiis & adversis. Hæc de Potentia.

III. Qualitatis species est πάθος, καὶ παθητικὴ ποιότης, Affectus, passio, seu passibilis qualitas.

Estque qualitas hæc patibilis vel Afficiens: quæ in facultate percipiente passionem efficit: ut lux, color, sapor, sonus, calidum, frigidum.

Huc pertinent objecta sensuum.

Vel Affecta, quæ ex effectioibus afficientis existit, ut ira, dolor, letitia, spes, metus, tristitia.

[Huc pertinent Affectus. Dicta sunt hæc Qualitates passibiles, siue rectius patibiles, non ratione subjecti, quod subiectum ab eis aliquid patitur, sed quia in sensibus apta nature sunt passionem aliquam efficere. Quæ porro sit ratio Qualitatum primarum & secundarum, pete ex Physicis. Quæ Affectuum, disce partim ex Physicis, partim ex Ethicis.]

IV. Qualitatis species est Forma seu figura, μορφή καὶ σχῆμα.

Figura est qualitas, ex certâ partium conformatione siue configuratione extrinseca existens.

Melanchth. propriè est modus aut positus quantum: ut, circulus, triangulum, quadrangulum.

[Duo hic nota: Pro diversa consideratione 1. Eandem qualitatem dici & figuram & formam (externam, accidentalem) Forma dicitur propter colorum ac lucis contemperationem, quæ facit ut sub aspectum cadat. Figura verò propter lineamentum, configurationem, situmque partium. II. Figu-

ram referri, 1. ad Predicamentum Quantitatis, quatenus circulus est superficies plana, rotunda, triangulum, quadrangulum, &c. 2. Ad Qualitatis, quatenus corporis superficiem determinat. 3. Ad Relationis, respectu configurationis. Est autem Figura alia Nativa, qua naturaliter corpori inest, ut, figura arboris, lapidis, ligni, alia Mechanica, qua corpori ab artifice imprimitur, ut forma mensæ, vestis, ab artifice ligno & panno indita.] Qualitatis seqq. sunt CANONES.

I. Qualitas ex omnibus accidentibus maximè incurrit in sensum.

Qualitates maximè sunt conspicuæ. Si enim substantia frigore, calore, colore, humiditate, sono, &c. vestita non essent, omni penè scientiâ destitueremur, 1. post. c. 15.

II. Contrarietas propria est Qualitatum.

Ut caliditas est contraria frigiditati, virtus vitio, scientia ignorantia.

[Intellige I. de contrarietate $\kappa\omega\epsilon\lambda\omega\tau\acute{\alpha}\tau\eta$, maximè proprie sic dicta. Nam quatenus generalem oppositionem designat, Substantiis quoq; tribuitur. 2. De qualitatibus que sunt sub eodem genere. Caliditas enim non pugnat cum colore, aut luce; sed cum sola frigiditate.]

III. Qualitates recipiunt gradus; seu: magis & minus; intensionem & remissionem.

Ut calor in eodem corpore aliàs major est, aliàs minor: in eodem homine amor aliàs ardentior, aliàs remissior. Fides in alio est major, in alio minor.

[Intellige, concretivè, non abstractivè, hoc est, ratione $\acute{\upsilon}\nu\alpha\gamma\epsilon\gamma\omega\varsigma$ seu singularis inhasionis, in hoc vel illo subjecto, hoc vel illo modo disposito. Major enim est calor in ferro ignito, minor in stipula. Non verò ratione essentia sive definitionis, qua qualitates formaliter considerantur citra respectum subjecti. Ita enim calor in meo corpore, non est minus calor, quam calor qui est in tuo corpore: & fides imbecillis non est minus fides, quam fides magna.]

IV. Qualitatum (maximè) propria est similitudo & dissimilitudo. Itaq; Ex Qualitatibus res propriissimè dicuntur limiles & dissimiles.

[Qualitas enim propriiss. subjectum est similem & dissimilem. Sicut Quantitas parium & imparium, equalium & inaequalium. De quibus plura infra in comparatis.]

IV. RELATIO, $\omega\epsilon\sigma\varsigma\ \pi$.

Prædicamentum Relationis est dispositio Relationis per sua genera & species.

Relatio est mutuus rerum inter se respectus.

Relata verò sunt, quæ ad se mutuò referuntur. Vnde dicuntur $\tau\acute{o}\ \omega\epsilon\sigma\varsigma\ \pi$.

[Philippus distinguit initio inter nomina Absoluta & Relata. Absoluta res certas significant, quæ sine collatione cogitari & percipi possunt. Talia sunt nomina significantia substantias, quantitates, aut qualitates. Relata, quæ sine collatione sive applicatione alterius percipi non possunt. Ideò dicit: Relationes aut applicationes esse rerum, aut ordinationes, aut collationes: ut paternitas est ordo ejus qui genuit, ad genitum.]

Verfatur autem omnis Relatio inter duo: Fundamentum nimirum & Terminum.

Fundamentum est res, à qua relatio oritur.

Terminus est res ad quam ordinata est Relatio.

Relatio inter hæc est ipsa applicatio seu ordo fundamenti ad terminum.

Vt Persona quæ genuit (pater) est fundamentum, per-
sona

sona genita (filius) est Terminus. Inter has duas personas gignentem & genitam Ordo, dicitur paternitas, & est Relatio. Sic duo absoluta sunt Lapis (fundamentum) & ager (terminus) inter hæc duo media est limitatio seu applicatio lapidis ad suum officium, quod est distinguere agrorum fines, quæ est Relatio. Alia exempla Philipp. habet l. 1. Dialect. ubi vide.

[Observa. I. Fundamentum aliis esse Relatum: aliis dici materiale relationum. Terminum esse correlatum: ordinem vero ad terminum dici formale. II. Relationem dici vel Realem, quæ a natura in rebus ipsis oritur, ut: Ordo inter patrem & filium est relatio, etiam si nullius cogitatio accedit: Dicitur & Naturalis. Vel Rationis, quæ a solius rationis aut voluntatis arbitrio oritur. Sic relatio in limite tantum insinuitur hominum decreto: Dicitur & Positiva. III. Relativa alia appellari secundum Esse, quæ nil absolute naturæ habent, ut paternitas, filiatio (hæc proprie sunt Relata.) Alia secundum Dici, quæ absolutam naturam habent, cui respectus ad aliud coherent: seu, quæ propter respectum vel similitudinem aliquam Relata dicuntur, ut amor est rei amatae amor: quamvis enim amor sit Qualitas absoluta, nihilominus Relatum est ob respectum, qui ei ad aliud, rem scilicet amatam, coheret.] Relationis seqq. sunt CANONES.

I. Relata sunt simul natura.

Natura scilicet relationis & cognitionis. Itaque, Existente uno alterum etiam existere necesse est, &c: Posito Relato necesse est poni correlatum.

II. Relata sunt ἀντιστρέφονται: Dicuntur reciproce & mutabiliter: Dominus est servi Dominus: Pater est filii pater: & vicissim contrà.

III. Relata sunt æqualis notitiæ: & Relatum cognoscitur per Correlatum. Ita Christus, qui inquit, novit me, novit etiam patrem meum.

[Competit hæc proprietas tantum Relatis secundum esse, notæ

non verò secundum dici, quæ improprie Relata sunt.]

IV. Relatio per se non incurrit in sensus: *ut, si quis lapidem videat in agro, limitem esse ignorabit, nisi moneatur.*

V. Sæpè manent fundamenta extinctis Relationibus: *ut Lapis in agro relinqui potest, etiamsi non amplius fungatur officio limitis.*

V. ACTIO ποιῆν.

Prædicamentum Actionis, est dispositio actionis per sua genera & species.

Actio est applicatio agentis ad patientem, qua fit mutatio aliqua in patiente. *Philipp. l. 1. Dial.*

[Vulgò dividitur Actio in Immanentem, quæ ipsum agentem respicit, non aliud extra subjectum, ut intellectio, deliberatio, ratiocinatio: Et Transeuntem, quæ ad aliud extra agentem objectum refertur, ut, calefactio, verberatio. Alii alias actionum divisiones tradunt, quæ tamen proprie ad scientias alias referuntur.] Actionis sunt seqq. CANONES.

I. Actio omnis suscipitur propter finem.

Finis autem naturalium agentium est, sibi assimilare patientem. Sic Ignis agit in aquam, ut calefiat. Docens in docentem, ut doctum reddat.

II. Actio perficit agentem.

[Si sc. cum ultimo ejus fine congruat. Vnumquodq; enim est propter suam operationem.]

III. Actio convenit solis substantiis.

[Proprie. Qualitates dicuntur agere, sed improprie; Quamvis dent substantiis, ut sic agant, ut calor animæ.]

IV. Actio habet contrarietatem.

[Non per se, sed per accidens, propter sc. Qualitates, quibus mediantibus agens agit. Sic calefactio & frige factio sunt

sunt contraria, quia calor & frigus sunt contraria.]

V. Actio recipit magis & minus.

[Non per se, sed propter qualitates. Per has enim actio gradus recipit. Sic aliàs magis aliàs minus calefacit corpus aliquod.]

VI. PASSIO πάσχειν.

Prædicamentum Passionis est dispositio Passionis per sua genera & species.

Passio est actionis receptio.

[Actio & Passio relatè se habent, ideò & Philippus coniunxit. Quæ itaq; Actionis distributiones, eadem ex naturâ relatorum erunt & Passionis. Quidam distinguunt passionem in perfectivam, quæ patiens perficit, Sic discipulus à præceptoris actione perficitur: Et Destructivam, quæ patiens abolet. Alii aliter.] Ejus sunt seqq. CANONES.

I. Passio recipit contrarietatem.

II. Passio recipit magis & minus.

[Ex accidenti: propter Qualitates, quibus mediantibus agit. Sic calefactio passiva in aqua modo minor, modo major. Ager aliquando levius, aliquando gravius decumbit.]

III. Passio recipitur pro modo sive conditionibus patientis; *Seu: Receptivum (recipiens) nō recipit per modum imprimentis, sed per modum suæ receptivitatis.*

Sic actiones Spiritus sancti in diversis objectis sunt varia. Sic quercus à vehementi turbine imperi potest, & tamen non moveri. Non enim ita necessario patitur patiens, ut agit agens.

VII. QUANDO πότε.

Prædicamentum Quando, est dispositio eorum, quæ circumstantiam temporis denotant.

Quan-

Quando est notatio Temporis.

[Huc ergò pertinent (*non tempus sed*) 1. nomina & adverbia tempus significantia, *hodie, heri, nunc, cras, nuper, aliquando, olim.* 2. partes anni; *ver, æstas, autumnus, hyems.* 3. partes mensium; *Calendæ, Idus, Nonæ.* 4. partes diei; *manè, meridies, vesper.* 5. partes sive vigiliae noctis quatuor. 6. Decem hominum ætates, *Infantia, pueritia, adolescentia, iuventus, &c.*

IIX UBI πξ.

Prædicamentum Ubi, est dispositio eorum, quæ circumstantiam loci denotant.

Ubi est notatio Loci.

Huc ergò pertinent (*non Locus, sed*) omnia illa quæ significant alicubi esse, fuisse, aut futurum esse, ut. 1. *Domus, foris, ruri, infra, supra, extra, intra. Wittebergæ, Gießæ, Francofurtum, Academia, Europa, Germania, &c.* horumq; concreta. *Germanus, Europæus, &c.* Esse sunt hi CANONES.

I. Ubi non habet contrarietatem.

II. Ubi non suscipit magis & minus: ut *esse in Templo non est magis ubi, quam esse domus, in museo, in lecto.*

IX. SITUS κείδαι.

Prædicamentum Situs, est dispositio eorum, quæ corporis & partium eius positum denotant.

Situs est circumstantia positus corporum, ut *stare, accumbere, iacere, supinum esse, pronum esse.*

Huc ergo referenda omnia nomina & verba situm
ant

propositus tales significantia. *Ejus sunt hi CANONES.*

- I. Situs non recipit contrarietatem.
- II. Situs non suscipit magis ac minus.

X. HABITUS *εχειν.*

Prædicamentum *Habitus*, est dispositio eorum, quæ adhærens aliquod externum denotant.

Habitus est notatio vestitus.

Vestium ac aliorum tegumentorum nomina, *tunica, thorax, diadema, galea, calceus, &c.* in abstracto considerata pertinent ad qualitatis speciem quartam. Hic enim loci sunt tantum concreta, ut esse *tunicatum, clypeatum, diadematum, calceatum, purpuratum, ocreatum, galeatum, pileatum, pallatum, &c.* *Ejus sunt hi CANONES.*

- I. *Habitus* suscipit magis ac minus.

Qui habet plures vestes & arma, dicitur magis vestitus, magis armatus, &c.

- II. *Habitus* suscipit contrarietatem.

Potest aliquis esse loricatorus, & tamen esse vestitus panno.

Hæc de Prædicamentis ipsis. Supersunt

POSTPRÆDICAMENTA.

Postprædicamenta sunt vocabulorum aliquot ambiguum distinctiones, quorum in Prædicamentis facta est mentio.

Sunt autem quinque. 1. *Opposita.* 2. *Prius.* 3. *Simul.* 4. *Motus.* 5. *Habere.*

- I. Opposita dicuntur modis quatuor. I. Adver-

Adversè opposita, sunt duæ qualitates mutuò se expellentes, *ut caliditas & frigiditas*. II. Relativè opposita, sunt relatum & correlatùs; *ut pater & filius*. III. Privativè opposita, sunt res & privatio, *ut lux & tenebra*. IV. Contradictoriè opposita, sunt propositiones repugnantes: *ut Ignis urit, ignis non urit*.

II. Prius dicitur modis quatuor. I. Prius tempore; *Sic arbor prior est pomo*. II. Prius natura: *ut causa prior est Effecto*. III. Prius ordine: *Sic in Grammatica syllaba prior est dictione*. IV. Prius dignitate: *Sic consul prior est Senatore*.

[Prius Naturâ est duplex: vel respectu natura generantis, sic materia est prior forma: vel respectu natura intendentis, sic forma prior est materia. *Mus foemina*. Alii addunt Prius cognitione; quod prius est, vel simpliciter, seu secundum naturam & intellectum, sic causa prius cognoscitur quàm effectus: vel secundum nos, aut sensum nostrum. Sic effectum prius cognoscitur quàm causa. Item Prius doctrinæ facilioris, quod sapissimè in disciplinis, ordine natura neglecto, sequimur.]

III. Simul dicitur dupliciter, I. Simul tempore, *ut faber & fabricatio: duo infantes eodem tempore nati*. II. Simul naturâ: *ut pater & filius, dominus servus, & omnia correlata*.

[His addi potest 1. Simul relatione, sicut pater & filius sunt simul. 2. Simul loco, sicut multa corpora simul esse possunt in communi loco. 3. Simul genere, *ut homo & bestia simul sunt, quia sub eodem genere (animali) immediate continentur*. Alios modos vide apud alios.]

IV. Motus est agitatio substantiæ, quæ acquirit aliquem terminum.

Ejus species sunt V. 1. est *Generatio*, à non esse ad esse. 2. *Corruptio*, ab esse ad non esse. 3. *Augmentatio*, quâ major acquiritur quantitas. 4. *Diminutio*, quâ minor fit quantitas. 5. *Alteratio*, quâ alia acquiritur qualitas: & denique 6. *Motus localis*, quo subinde aliud spatium occupatur.

[Hæc tamen Physica sunt, non Logica.]

V. Habere dicitur VII. modis. 1. Habere qualitatem, ut *scientiam*. 2. quantitatem, ut *magnitudinem*. 3. ea quæ sunt circa corpus vel totum, vel ejus partes, ut *vestes, annulum*. 4. partem, ut *pedem, manum, &c.* 5. contentum, ut *vinum in dolio*. 6. possessionem, ut *domum, agros, aurum*. 7. relatè, ut *habere conjugem, maritum, &c.*

[Ramei Postpredicamenta tanquam heterogenea ex arte Logica planè reiciunt, cum sint Grammatica ut plurimum vocum Interpretationes, quæ Lexicographos concernant. In Predicamentis quadam ad scientias alias amandant, quadam (cum generalia generaliter sint tradenda & semel) generalis Inventionis argumentis accommodant. Ad locum subjecti referunt substantiam, quatenus ei accidentia inhaerent. Itemq; Situm & Vbi. Actionem ad effecta. Passionem, Qualitatem, Quando & Habitum ad modos adjunctorum. Relationem ad Relata. Quantitatem deniq; ratione equalitatis & inequalitatis ad comparata. Nos, ne singula hæc tyronibus incognita sint, præmittere volumus. Sufficiant, verò isthæc *Ἐπεξηγήσεις* dicta de Predicamentis eorundemq; *Ἐνυπόθετα*. Aggrediemur tandem in nomine Domini *πυδίων* ipsam.]